

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi polji. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold., za četrto leta 1 gold.; pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrto leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani v sredo 26. novembra 1873.

Obseg: Oklic županijam na Kranjskem, ki nimajo vode za ljudi in živino. — Napake mleka pri goveji živini. — Gozdno postavo, kako jo na tanko spolnovati, gozdne preiskave izpeljavati in napraviti gozdni kataster. (Dal.) — Nova — metrična — mera. — Premišljevanje o postavi, da se nikomur ne sme odreči dovoljenje ženitve. — Misel, kako naj bi se hudodelci izdatno kaznovali. — Slovenci. — Kako šole ponemčujejo. — Prijateljdom domače knjige. — Naši dopisi. — Novi car.

Gospodarske stvari.

Oklic županijam na Kranjskem,

ki nimajo vode za ljudi in živino.

Slavno c. k. ministerstvo poljedelstva je za napravo kalí (vodnjakov) za ljudi in živino še dovolilo 2000 gld. s tem dostavkom, da se pri razdelitvi te podpore gleda na Gorenjske, Dolenjske in Notranjske kraje Kranjskega, kjer nimajo vode.

Da podpisani odbor more zadostiti ukazu sl. ministerstva, zato se pozivljajo županstva, naj, če pomanjkanja vode trpijo in želijo kal (vodnjak) za ljudi ali živino si narediti, za denarno podporo vložijo prošnjo, v kateri prvič verjetno dokažejo, da v njih krajih res vsako leto trpijo pomanjkanje vode bodi-si za ljudi, bodi-si za živino, in drugič, da se občina (soseska) zaveže, dobro kal napraviti tako, da vsaj za živino se skozi leto čista in pitna deževnica ohrani.

Tako od županstva napravljeno prosilno pismo, katero naj se tudi fajmoštru dotične soseske podpisati in potrditi dá, naj se podpisanemu odboru pošlje zadnji čas

do konca letošnjega leta.

V tem pismu naj se pa tudi pošteno pové, koliko denarne podpore bi se za napravo kalí potrebovalo z odšteto tlako delavcev in vožnje, katero občina mora iz svojega oskrbeti, zakaj brezvodnih krajev je veliko v deželi, tedaj vsak lahko sprevidi, da se iz 2000 gld. denarjev eni občini ne more preveliko dati.

Županije, ki so že enkrat podpore prosile, pa je niso dobile, smejo prošnjo zdaj zopet ponoviti.

Glavni odbor c. k. družbe kmetijske
v Ljubljani 20. novembra 1873.

Napake mleka pri goveji živini.

Našim gospodarjem in gospodinjam menda vstremo s tem podukom najbolj, ako ga razdelimo na dvoje, namreč, da povemo, kaj storiti:

- 1) če krava ob mleko pride, in
- 2) če se mleko drugače pokazi ali napačno postane.

1. Če krava ob mleko pride.

Včasih se primeri, da materi mleka manjka in mladič premalo živeža dobiva. To se zgodi ali zovoljo

bolezni občne ali le zovoljo boleznim vimena, kar se dá po preiskavi lahko izvedeti; primeri se pa tudi pri taki živini, ki je že prestara, ali ki je večkrat zvrгла itd.

Dostokrat pa jej tudi zato mleka manjka, ker premalo jesti ima, ker star pregovor že pravi, da „krava pri gobcu molze“. Nekaterim kravam pa gré vse bolj na meso in loj; zato odvimljajo.

Vse to je na tanko izvedeti, da se more razsoditi, ali se bo dalo pomagati in kako.

Če živeža manjka, bo več in boljša klaja kmalu pomagala. Štejejo se sem: lanéne preše, lečja slama, zdrobljeni oves ali rž, namočeni ječmen, dobro seno.

Če živina po vročinskih boleznih ob mleko pride, se ozdravljajo te bolezni, in po ozdravljeni bolezni zopet molsti začne.

Če pa ob mleko pride zovoljo kakoršnih notranjih boleznih prebavil (želodca, čev, jeter), pomaga včasih janež, kalmež, encijan, brinjeve jagode, grenka sol, dvojna sol.

Kedar živino bolj na meso in loj žene, naj se jej poklada poleti trava, naj gré na pašo, da se shodi, pridno naj se in večkrat molze.

Če noče po plemenu iti, se jej zamore to včasih zbuditi, da se jej kakošnih 5 granov v prah ali štupo zmletih španjskih muh v močnatem osvalku noter dá, in to kake tri dni ponavlja. Če pa le ne gré s tem, ne kaže družega, kot tako kravo mesarju dati.

2. Drugače pokaženo mleko.

Vzrok napačnega mleka je ali bolezen vimena, ali želodca in prebavil, ali celega života ali pa piče.

Prevodeno mleko, katero mladiča slabo redí, izvira večidel iz slabosti želodca ali živine cele, ali slabe piče; popravi se, da se živini več in bolj tečne klaje poklada in se jej zraven te tudi dajejo grenka, dišeča in slana zdravila, kakor encijan, kalmež, brinjeve jagode, ženof, kuhinjska sol, grenka sol in enake reči, ki v štupo zmlete se potresejo vsak dan na pičo tako, da jih živina povžije.

Če je mleko premastno, da ga želodec mladega živinčeta prekuhati ne more, naj se daje materi bolj vodena klaja, poleti trava; sicer jej taka zdravila teknejo, ki napravijo, da živina mehkeje sirje; posebno